

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ EKSPERTŲ KOMISIJOS IŠVADA

2017 m. birželio 28 d.
Ukmergė

Posėdžio pirmininkas – A. Karalius;

Posėdžio sekretorė – A. Stepanenko;

Ekspertų komisijos nariai: A. Ambrasas, G. Filipavičienė, A. Karalius, R. Miliukštis, A. E. Pslaitis, L. Paulauskienė, G. Zykvienė.

Paaikškinimus Ekspertų komisijos posėdyje davė:

Pareiškėjas Ukmergės miesto bendruomenės taryba (toliau – Pareiškėjas), bendruomenės pirmininko įgaliotas asmuo G. Karvelis (toliau – Pareiškėjo atstovas);

Ukmergės rajono savivaldybės atstovai: Ukmergės rajono savivaldybės meras R. Janickas, architektas-konsultantas K. Sabaliauskas, Administracijos direktoriaus pavaduotoja A. Balčiūnienė, Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė S. Vitaitė, Investicijų ir užsienio ryšių skyriaus vyr. specialistas L. Rugienius;

Nagrinėjamo projekto autoriai UAB „Panprojektas“ atstovai: direktorė E. Klimavičienė, projektų vadovė R. Skemundrienė, architektė N. Sargautaitė.

I. NAGRINĖJAMAS KLAUSIMAS

2017 m. gegužės 31 d. Lietuvos architektų rūmai (toliau – Rūmai) gavo Pareiškėjo kreipimąsi, kuriuo Ukmergės miesto bendruomenės taryba prašė įvertinti Ukmergės miesto Kėstučio aikštės, Draugystės skvero ir Pilies parko su prieigomis rekonstrukcijos projektinius pasiūlymus, atsižvelgiant į specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvadas (toliau – Prašymas) ir atsakyti į šį klausimą:

Ar, rengiant Ukmergės miesto Kėstučio aikštės, Draugystės skvero ir Pilies parko su prieigomis rekonstrukcijos projektą, atsižvelgta į specialiąsias paveldosaugos reikalavimų išvadas?

Prie Prašymo pridėti šie dokumentai:

1. Kėstučio aikštės ir Draugystės skvero planas M 1:500, kopija;
2. Specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvados, II dalis, kopija;
3. Ukmergės miesto Kėstučio aikštės, Draugystės skvero ir pilies parko su prieigomis rekonstravimo projektas, kopija;
4. Ukmergės senamiesčio fotofiksacijos;
5. Ukmergės miesto Kėstučio aikštės, Draugystės skvero ir Pilies parko su prieigomis rekonstravimo projekto prezentacija;
6. Lietuvos nepriklausomybės paminklo (15795, DR 1351) apibrėžtų teritorijos ribų plano projektas, kopija.

II. KLAUSIMŲ NAGRINĖJIMUI REIKŠMINGOS APLINKYBĖS

Ukmergės miesto Kėstučio aikštės, Draugystės skvero ir pilies parko su prieigomis rekonstravimo projektui parengti Ukmergės rajono savivaldybė skelbė viešuosius pirkimus, kuriuos laimėjo UAB „Panprojektas“. Pirmasis projekto variantas pristatytas 2016 m. gegužės 20 d. Projektiniai pasiūlymai buvo svarstomi savivaldybės sudarytos Kultūros paveldo komisijos, atsižvelgiant į visuomenės nuomonę. Po svarstymų UAB „Panprojektas“ atstovai, atsižvelgdami į išsakytas pastabas, parengė galutinį projektą.

UAB „Panprojektas“ pateiktame projekte nurodoma, kad Kęstučio aikštėje formuojama reprezentacinė kultūros vertybės Lietuvos nepriklausomybės paminklo („Lituania restituta“) erdvė, besiribojanti su Ukmergės rajono savivaldybės pastatu. Paminklo zonoje projektuojama vieta renginiams. Užduotyje nurodoma, jog erdvė prie Ukmergės kraštotyros muziejaus turėtų būti skirta vertybių ekspozicijai. Po projekto įgyvendinimo, paskyrus biudžeto lėšas, numatoma galimybė atkurti istorinį Vilniaus g. ir Kęstučio a. kampinio kvartalo užstatymą. Pažymima, kad dėl lėšų trūkumo istorinio užstatymo vietoje paliktos žaliosios zonos, atsisakyta automobilių stovėjimo aikštelės. Gautas sutikimas formuoti žalią aikštelę su galimybe joje laikinai statyti automobilius. Projektiniuose pasiūlymuose visus Kęstučio aikštėje esančius medžius numatoma kirsti dėl jų amžiaus. Kadangi vienoje Kęstučio aikštės dalyje numatomi veja ir gėlynai, šioje dalyje šiuo metu augantys medžiai atsodinti neplanuojami.

Pažymėtina, kad viešųjų pirkimų konkursui pateiktas vienas projektas, kuris buvo paskelbtas laimėtoju, todėl bendruomenės nariai išreiškia nepasitenkinimą dėl idėjų pasirinkimo stokos. Visi projekto variantai derinami su Kultūros paveldo departamentu (toliau – KPD) bei atsižvelgiama į visuomenės pateiktas pastabas. Paskutiniai projektinių pasiūlymų pristatymai su galimybe bendruomenei išsakyti pageidavimus ir pastabas vyko 2016 m. lapkričio ir 2017 m. gegužės mėn. Bendruomenės teigimu, į viešąjį interesą atsižvelgta nepakankamai. Visuomenei pateikti projektiniai pasiūlymai kelia klausimų ir abejonių, todėl Ukmergės miesto bendruomenės taryba kreipėsi į Rūmų ekspertų komisiją su klausimu, ar projektiniai pasiūlymai yra tinkami neeilinį kultūrinį kontekstą turinčiam miestui.

III. EKSPERTŲ KOMISIJOS ARGUMENTAI

Ekspertų komisijos nariai nurodo, kad projektiniuose pasiūlymuose pasigendama erdvių formavimo koncepcijos, atsižvelgiant į susiformavusį Ukmergės centro charakterį. Pažymėtina, kad Specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvadų 2.1 p. nurodo, jog, remiantis teisiniais dokumentais ir atliktais tyrimais, reikalingas Kęstučio aikštės atgaivinimas, atsižvelgiant į istorinę sanklodą ir nekilnojamąją kultūros vertybę – Lietuvos Nepriklausomybės paminklą. Kadangi Lietuvos Nepriklausomybės paminklas – dominuojantis aikštės elementas, Rūmų ekspertų komisijos narių vertinimu, formuojant paminklo erdvę, į paminklo mastelį, meninę išraišką ir urbanistinį, istorinį kontekstą atsižvelgta nepakankamai.

Ekspertų komisijos nariai pažymi, kad savivaldybės pastato centrinio įėjimo ir laiptų architektūros klausimas galimai būtų išspręstas renovuojant visą pastatą, kadangi šiuo metu pastato estetinė išraiška neatitinka reprezentacinės Ukmergės miesto centrinės dalies estetikos bei susiformavusio charakterio. Pasiūlytas laiptų sprendimas dominuoja erdvėje ir disonuoja su paminklu bei išbalansuoja aikštės struktūrą.

Specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvadų 2.1 p. numatyta, kad Kęstučio aikštės ribų atkūrimas ir želdinių retinimas grindžiamas siekimu išryškinti Ukmergės centrinės dalies tūrinę-erdvinę struktūrą bei įprasminti aikštę kaip erdvės tipą ir pabrėžti aikštės vizualinius ryšius su kitomis erdvėmis ir dominantėmis. Rūmų ekspertų komisija nutarė, kad, atsižvelgiant į XX a. viduryje susiformavusį Kęstučio aikštės erdvinį pobūdį – aikštė ir skveras - medžiai ir jų kompozicijos nagrinėjamoje teritorijoje turi išlikti arba būti keičiami naujais palaipsniui.

Specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvadų 1.1 p. nurodoma, kad istorinių-ikonografinių tyrimų pagalba buvo nustatyta, jog Draugystės skvero vietoje yra buvęs perimetris 2-3 aukštų užstatymas. Galiojančių teisinių dokumentų ir atliktų tyrimų apžvalga parodė, kad Draugystės skvere yra galimas užstatymo atkūrimas. Rūmų ekspertų komisijos nariai nutarė, kad Kęstučio aikštės ir Vilniaus gatvės kampo užstatymo klausimas turėtų būti sprendžiamas atskiru konkursu ar kūrybinėmis dirbtuvėmis, nes yra sudėtingas ir problemiškas dėl esmingai pakitusio užstatymo šioje zonoje po II Pasaulinio karo. Ekspertų komisijos narių teigimu, projekte siūlomų tūrinių objektų

buvusio užstatymo vietoje šiame etape reikėtų atsisakyti. Tas pats pasakyta ir apie požeminių tūrių projektavimą šioje aikštės teritorijoje, kuriam Ekspertų komisijos nariai nepritaria.

Ekspertų komisijos narių teigimu, viešųjų pirkimų konkurso užduotyje turi būti apibrėžtos tarpukario laikotarpio užstatymo raudonosios linijos, kuriomis reikėtų vadovautis rengiant aikštės projektą. Specialiajame plane rekomenduojama patikslinti viešosios erdvės su paminklu apibrėžimą - aikštė ir skveras. Komisijos nariai rekomenduoja projektuojant labiau įsigilinti ir atsižvelgti į istorinį kontekstą. Būtina numatyti traukos objektus aikštės teritorijoje, parengti veiklos scenarijų bei su juo susijusią pagrindinę meninę architektūrinę idėją.

IV. EKSPERTŲ KOMISIJOS IŠVADA

Atsakydama į Ukmergės miesto bendruomenės tarybos pateiktą prašymą, Rūmų ekspertų komisija pažymi, kad Ukmergės miesto Kęstučio aikštės, Draugystės skvero ir Pilies parko su prieigomis rekonstrukcijos projektas specialiųjų paveldosaugos reikalavimų išvadų neatitinka ir stokoja architektūrinės minties bei sprendinių nuoseklumo, todėl pataria jį koreguoti iš esmės. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, bei remiantis Architektūros įstatymo 11 str. įtvirtintais architektūros kokybės kriterijais, vertinami projektiniai pasiūlymai neatitinka šių punktų:

- 1) urbanistinio integralumo;
- 2) atitikties darnaus vystymosi principui;
- 3) statybos ir kuriamos aplinkos kokybės (ergonomiškumo), ilgaamžiškumo;
- 7) vientisos architektūrinės idėjos;
- 9) estetikos.

V. EKSPERTŲ KOMISIJOS REKOMENDACIJOS

Atlikę ekspertinį vertinimą bei išnagrinėję pateiktus dokumentus, Rūmų ekspertų komisijos nariai pateikia šias rekomendacijas:

1. Rekomenduojame atsisakyti smulkių ir menkaverčių statinių, „atkuriant“ istorinio užstatymo liniją ties Vilniaus gatvės kampu. Kadangi po II Pasaulinio karo šios kvartalo dalies erdvinė struktūra iš esmės pasikeitė, urbanistinė situacija tapo problematiška. Minėtai teritorijai reikalingas specialus, tikslinis architektūrinis-urbanistinis nagrinėjimas ir modeliavimas;
2. Įvertinant Tarpukariu sukurtos memorialinės Kęstučio aikštės dualumą (aikštė-skveras) – laikytis šio esminio principo projektiniuose sprendiniuose, nuosekliai formuojant Ukmergės identitetu jau tapusią dvinarę aikštės-skvero kompoziciją;
3. Įvertinant Lietuvos Nepriklausomybės paminklo erdvinį ir semantinį dominavimą Kęstučio aikštėje, vengti aktyvių, individualizuotų ir kontrastuojančių paminklo atžvilgiu formų ir kompozicijos principų, pirmenybę teikiant simetrijai, nuosaikumui ir „low ego“ plastinei raiškai;
4. Įvertinant esamų medžių erdvinį, rekreacinį vaidmenį Kęstučio aikštės skvero dalyje, – stengtis maksimaliai išlaikyti šiuos žaliosios architektūros formantus ir naujais keisti palaipsniui, tik ten, kur būtina dėl medžių būklės;
5. Įvertinant tarpukariu susiformavusią erdvinę, semantinę Pilies parko ir Vienuolyno alėjos kompozicinę darną, stengtis atsižvelgti į šį žaliosios architektūros darinį (ypač alėjos tąsą iki šlaito) projektiniuose sprendiniuose ir maksimaliai integruoti į bendrą parko struktūrą.

Posėdžio pirmininkas

Audrys Karalius

Posėdžio sekretorė

Alina Stepanenko